

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 341

Gospodarka i przestrzeń

Redaktorzy naukowi
Stanisław Korenik
Niki Derlukiewicz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-457-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Dariusz Głuszczyk: Ekonomiczne bariery działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w regionach Polski a Krajowy Fundusz Kapitałowy	11
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor: Biogospodarka a zarządzanie marketingowe w wybranych jednostkach samorządu terytorialnego	23
Piotr Hajduga: Rewitalizacja przestrzeni śródmiejskiej na przykładzie Świdnicy – wybrane aspekty	37
Amelia Kin: Zarządzanie ryzykiem w przedsiębiorstwach MŚP a kryzys finansowy	54
Beata Kisielewicz: Rozwój społeczno-ekonomiczny Polski Wschodniej – wybrane aspekty	62
Dorota Korenik: Formy oddziaływania samorządu terytorialnego na regionalny sektor finansowy	72
Aleksandra Koźlak: Ocena dostępności transportowej ośrodków wiedzy i innowacji w Polsce	83
Agnieszka Krześ: Budżet obywatelski jako inicjatywa wspierająca postawę społeczeństwa obywatelskiego	93
Barbara Kutkowska, Tomasz Pilawka: Rola Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW) w budowaniu kapitału społecznego wsi	104
Florian Kuźnik: Polityka miejska regionu przemysłowego	120
Henryk Łabędzki, Mirosław Struś: Społeczne determinanty rozwoju przygranicznych obszarów wiejskich w południowo-zachodniej Polsce	136
Andrzej Luczyszyn, Agnieszka Chołodecka: Globalizacja gospodarki a przekształcenia sektora lokalnego – wybrane problemy.....	146
Magdalena Łyszkiewicz: Audyt zgodności opracowania wieloletniej prognozy finansowej gminy z wymogami ustawy o finansach publicznych ...	158
Marian Maciejuk: Pomoc publiczna przedsiębiorcom w Polsce w okresie kryzysu.....	171
Katarzyna Miszczak: Kapitał społeczny, ludzki i kreatywny w rozwoju gospodarczym	182
Monika Musiał-Malago: Stan zaawansowania planowania przestrzennego w gminach na przykładzie miasta Krakowa	199
Mirosława Marzena Nowak: Miejsce spółdzielni mleczarskich w rozwoju regionalnym: przypadek województwo łódzkie, Polska	213

Monika Paradowska: Innowacje jako determinanta zrównoważonego rozwoju transportu w miastach.....	223
Andrzej Raczyk: Internacjonalizacja działalności podmiotów gospodarczych na przykładzie pogranicza polsko-niemieckiego	236
Małgorzata Rogowska: Jakość przestrzeni publicznej w rozwoju aglomeracji miejskich.....	245
Karolina Rosomacha: Wpływ wiedzy i innowacji na rozwój regionów w Republice Czeskiej	254
Dorota Rynio: Dylematy polityki regionalnej w nowym okresie programowania w UE	263
Alicja Słodczyk: Przemiany Warszawy na tle modelu miasta postmodernistycznego	274
Mirosław Struś, Henryk Łabędzki: Rola kapitału społecznego w rozwoju obszarów przygranicznych południowo-zachodniej Polski.....	285
Monika Szymura: Ochrona prawnoautorska w gospodarce opartej na wiedzy	294
Eugeniusz Wojciechowski: Ekonomiczny wymiar administracji publicznej .	304
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Rozwój województw Polski Południowej z uwzględnieniem metropolii	315

Summaries

Dariusz Głuszczyk: Economic barriers to innovation activity of enterprises in the regions of Poland vs. Polish National Capital Fund.....	22
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor: Bio-economy and marketing management in selected local government units	36
Piotr Hajduga: Revitalisation of downtown space on example of Świdnica – chosen aspects.....	53
Amelia Kin: Risk management in SMEs and the financial crisis.....	61
Beata Kisielewicz: Socio-economic development of Eastern Poland – chosen aspects.....	71
Dorota Korenik: Forms of influence of regional government on the regional financial sector	82
Aleksandra Koźlak: Assessment of transport accessibility to centres of knowledge and innovation in Poland.....	92
Agnieszka Krześ: Participatory budgeting as an initiative supporting the attitude of civil society.....	103
Barbara Kutkowska, Tomasz Pilawka: The role of National Network of Rural Areas (NNRA) in the creation of social capital of rural areas	119
Florian Kuźnik: Urban policy in a post-industrial region	133
Henryk Łabędzki, Mirosław Struś: Social determinants of rural border areas development in south western part of Poland.....	145

Andrzej Łuczyszyn, Agnieszka Chołodecka: Globalization of economy and transformation of the local sector – selected problems	157
Magdalena Łyszkiewicz: Auditing the conformity of multi-year financial outlooks of a community with the public finance act	170
Marian Maciejuk: Public aid for entrepreneurs in Poland in the recession period	181
Katarzyna Miszczak: Social capital, human capital and creative capital in economic development	198
Monika Musiał-Malago: The stage of spatial planning in municipalities on the example of the city of Krakow	212
Mirosława Marzena Nowak: Place of dairy cooperatives in the regional development: case of Lodz Voivodeship, Poland	222
Monika Paradowska: Innovations as a determinant of sustainable urban transport development	235
Andrzej Raczyk: Internationalization of enterprises – Polish-German borderland case study	244
Małgorzata Rogowska: The quality of public space in agglomeration	253
Karolina Rosomacha: The impact of knowledge and innovation on the development of regions in the Czech Republic	262
Dorota Rynio: Dilemmas of regional policy in a new programming period of the EU	273
Alicja Słodczyk: Changes of Warsaw on a background of postmodern city ...	284
Mirosław Struś, Henryk Łabędzki: The role of social capital in the development of border areas of south-western Poland	293
Monika Szymura: Protection of authors' rights in knowledge-based market economy	303
Eugeniusz Wojciechowski: Economic dimension of public administration ...	314
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Development of voivodeships of southern Poland with reference to the metropolises	326

Beata Kisielewicz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ROZWÓJ SPOŁECZNO-EKONOMICZNY POLSKI WSCHODNIEJ – WYBRANE ASPEKTY

Streszczenie: Polska Wschodnia to najslabiej rozwinięty, peryferyjny obszar kraju oraz jeden z najslabiej rozwiniętych regionów UE. Dodatkowo jest on niespójny gospodarczo, społecznie i terytorialnie. Aby zmniejszyć dystans, jaki dzieli ten makroregion od pozostałych regionów UE, w okresie programowania 2007-2013 został objęty Programem Operacyjnym Rozwój Polski Wschodniej, na którego realizację przeznaczono ponad 2,6 mld euro. W jego ramach wspierane są m.in. działania mające na celu unowocześnienie gospodarki, rozwój infrastruktury społecznej i technicznej oraz zrównoważony rozwój potencjału turystycznego. Jednym z filarów rozwoju Polski Wschodniej ma stać się właśnie turystyka, w ramach której znaczące środki przeznaczono na rozwój i promocję bezpiecznej i tworzącej spójną całość turystyki rowerowej.

Słowa kluczowe: Polska Wschodnia, rozwój społeczno-ekonomiczny, obszary peryferyjne, PO RPW, turystyka.

DOI: 10.15611/pn.2014.341.05

1. Wstęp

Od 2006 r. mianem „Polska Wschodnia” określa się 5 województw: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie. Województwa te stanowią przestrzennie zwarty obszar stanowiący 32% powierzchni Polski, zamieszkały przez niecałe 22% mieszkańców kraju, wytwarzających ok. 16% produktu krajowego brutto¹. Podstawowym problemem tego makroregionu jest bardzo niski poziom spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Wymienione województwa należą do najbiedniejszych regionów Wspólnoty Europejskiej (ich PKB *per capita* nie przekracza 45% średniej Unii Europejskiej), dlatego w okresie programowania 2007-2013 w ramach polityki spójności zostały objęte Programem Operacyjnym Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW).

¹ *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020. Broszura informacyjna*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2008, s. 5.

2. Województwa wschodnie jako przykład obszarów peryferyjnych

Wiele charakterystyk województw Polski Wschodniej nosi znamiona peryferyjności, co niekorzystnie wpływa na rozwój społeczno-ekonomiczny tych obszarów. Są to tereny położone z dala od europejskich lokomotyw rozwoju (m.in. Londyn, Paryż, Rzym) oraz polskich biegunów wzrostu (m.in. Warszawa, Kraków, Wrocław), cechuje je słaby stan infrastruktury transportowej (zarówno sieci dróg, jak i linii kolejowych) oraz brak ośrodków metropolitalnych (miast powyżej 500 tys. mieszkańców) generujących impulsy rozwojowe. W strukturze osadniczej tego makroregionu dominują miasta małe i średnie, a największymi ośrodkami są zazwyczaj stolice województw (miasta powyżej 100 tys. mieszkańców): Elbląg, Olsztyn, Kielce, Rzeszów, Białystok i Lublin. Trzy ostatnie zostały co prawda uznane przez Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju za metropolie potencjalne², jednak ich wzrost spowalniany jest poprzez niedorozwój infrastruktury szkolnictwa wyższego oraz ograniczone powiązania między nauką a gospodarką.

Dodatkowo, województwa te spełniają podstawowe (ekonomiczne) kryterium peryferyjności UE – przeciętny wskaźnik PKB *per capita* kształtuje się znacznie poniżej średniej UE (w 1997 r. stanowił 35,8% średniej UE-27, a w 2008 r. 41,2%³). Są to również obszary o relatywnie najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce, a w ciągu ostatnich kilkunastu lat (1995-2009) dysproporcja w stosunku do średniej krajowej jeszcze bardziej się pogłębiła. Wynika to m.in. z niskiej wydajności pracy regionów Polski Wschodniej w stosunku do pozostałych polskich województw (w latach 1998-2009 wartość ta stanowiła ok. 70-79% średniej krajowej) oraz pozostałych regionów UE (w 2009 r. średnia wydajność pracy w Polsce wyniosła ok. 65% średniej UE-27, a w województwach wschodnich tylko 45-51%⁴). Warto podkreślić, że luka wydajności dotyczyła wszystkich sektorów gospodarki, co dodatkowo obrazuje dystans dzielący te obszary od gospodarki zachodnioeuropejskiej. Pozytywnym aspektem jest jednak to, iż wskaźniki wydajności tych województw w ostatnich latach podnoszą się (zarówno w ujęciu nominalnym, jak i realnym).

Kolejną cechą analizowanych województw jest nieefektywna struktura gospodarki, z przewagą tradycyjnego rolnictwa i stosunkowo niskim poziomem rozwoju przedsiębiorczości, a także niskim poziomem konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw. Cechy te, a także niski poziom rozwoju infrastruktury technicznej (zwłaszcza teleinformatycznej i transportowej) oraz niesprawne połączenia ko-

² Z. Makiela (red.), *Potencjalne metropolie ze szczególnym uwzględnieniem Polski Wschodniej*, Studia KPZK PAN, t. 75, Warszawa 2009.

³ M. Wosiek, *Kapitał intelektualny w rozwoju regionów Polski Wschodniej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2012, s. 84.

⁴ Tamże, s. 87.

munikacyjne warunkują ograniczoną dostępność Polski Wschodniej oraz wpływają niekorzystnie na przyciąganie zagranicznego kapitału w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych, zwłaszcza w obszarach zaawansowanych technologii i przedsięwzięć o wysokim stopniu innowacyjności.

Obecny niedorozwój i zapóźnienie strukturalne Polski Wschodniej wynika z historycznego nawarstwiania się negatywnych zjawisk i procesów społeczno-ekonomicznych (m.in. znacznie słabszy rozwój zaboru rosyjskiego w stosunku do pozostałych dwóch, brak inwestycji mających na celu wyrównywanie dysproporcji rozwojowych obszarów wschodnich w okresie od początku PRL-u do roku 1985 czy skupienie się pomocy państwowej na obszarach uprzemysłowionych w okresie transformacji). W literaturze zjawisko istnienia silnych związków teraźniejszości z przeszłością określa się mianem długiego trwania⁵ lub tzw. ścieżki zależności (*path-dependence*)⁶.

Jednym z podstawowych zadań realizowanych w ramach wspólnotowej polityki spójności jest wyrównywanie dysproporcji rozwojowych pomiędzy poszczególnymi regionami UE oraz przezwycięzanie negatywnych tendencji rozwojowych obszarów słabiej rozwiniętych. Polityka ta w szczególności dotyczy regionów peryferyjnych, dlatego też w okresie programowania 2007-2013 dla Polski Wschodniej zostały zarezerwowane znaczne środki, mające na celu pomoc w rozwoju społeczno-gospodarczym tego obszaru. Realizowana jest ona przede wszystkim poprzez Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej. Na potrzeby rozwojowe została także opracowana „Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020”, zawierająca założenia i cele rozwoju tego makroregionu oraz kierunki działań do 2020 r.

3. Założenia i cele rozwoju Polski Wschodniej

W okresie programowania 2007-2013 kierunki rozwoju regionów Polski Wschodniej zostały określone bezpośrednio zarówno w rządowych, jak i regionalnych programach gospodarczych. Należą do nich m.in.: Narodowa Strategia Spójności, PO RPW, RPO analizowanych pięciu województw oraz Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020.

Narodowa Strategia Spójności jako cel zakłada „wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej⁷”. Z przeprowadzonej na jej potrzeby analizy wynika, że słaby wzrost społeczno-ekonomiczny Polski Wschodniej wynika z małej dynamiki dyfuzji pro-

⁵ F. Braudel, *Historia i trwanie*, Wydawnictwo Czytelnik, Warszawa 1969, s. 325-430.

⁶ D.C. North, *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge University Press, Cambridge 1990, s. 200.

⁷ *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Narodowa Strategia Spójności*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2009, s. 69.

cesów rozwojowych z miast do okolicznych obszarów, a także ze zbyt powolnego procesu zmian strukturalnych w gospodarce (dotyczy to zwłaszcza obszarów wiejskich). Należy więc wspierać restrukturyzację i modernizację rolnictwa, a także realizować działania mające na celu tworzenie nowych miejsc pracy (zwłaszcza w sektorach *high-tech*) oraz podnoszenie poziomu edukacji oraz kwalifikacji zawodowych mieszkańców tych terenów.

Regionalne Programy Operacyjne pięciu wschodnich województw Polski zakładają cele strategiczne zgodne z Narodową Strategią Spójności, koncentrując się przede wszystkim na poprawie konkurencyjności poszczególnych regionów. Cele te przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Główne cele regionalnych programów operacyjnych województw Polski Wschodniej

Województwo	Cel główny
Lubelskie	Podniesienie konkurencyjności Lubelszczyzny prowadzące do szybszego wzrostu gospodarczego oraz zwiększenia zatrudnienia z uwzględnieniem walorów naturalnych i kulturowych regionu.
Podkarpackie	Wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki oraz poprawa dostępności przestrzennej Podkarpacia.
Podlaskie	Zwiększenie tempa wzrostu gospodarczego i tworzenie nowych pozarolniczych miejsc pracy przy poszanowaniu i zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu.
Świętokrzyskie	Poprawa warunków sprzyjających budowie konkurencyjnej i generującej nowe miejsca pracy regionalnej gospodarki.
Warmińsko-mazurskie	Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy. Wzrost konkurencyjności gospodarki oraz liczby i jakości powiązań sieciowych.

Źródło: B. Józwik, M. Sagan, *Rozwój Polski Wschodniej. Ograniczenia i wyzwania*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2012, s. 24.

Należy zwrócić uwagę, iż mimo wyznaczenia poprawy konkurencyjności gospodarek regionalnych jako głównego celu przez wszystkie województwa, zakładają one różne drogi jego osiągnięcia. Większość wiąże ją z tworzeniem nowych miejsc pracy, województwa lubelskie i podlaskie podkreślają dodatkowo znaczenie przyrodniczych i kulturowych uwarunkowań regionalnych, natomiast cele województw podkarpackiego i warmińsko-mazurskiego uwzględniają również poprawę spójności terytorialnej, co jest zgodne z założeniami Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020.

Strategia ta jako strategiczny cel wyznacza właśnie wzrost poziomu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w oparciu o zasady trwałego i zrównoważonego rozwoju⁸. W ramach spójności gospodarczej zakłada się osiągnięcie ustabilizo-

⁸ *Strategia rozwoju...*, s. 8.

wanego długotrwałego wzrostu PKB na poziomie ok. 5%, co umożliwi podwojenie wytwarzanego PKB w ciągu najbliższych kilkunastu lat. Wzrost spójności społecznej (mierzonej za pomocą stopy bezrobocia i wskaźnika zatrudnienia) osiągnięty ma zostać m.in. poprzez poprawę powiązań komunikacyjnych oraz zwiększanie mobilności przestrzennej i podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców Polski Wschodniej. Z kolei poprawa spójności terytorialnej nastąpić ma m.in. dzięki rozbudowie i modernizacji portów lotniczych, połączeniu Polski Wschodniej z resztą kraju i Europą Zachodnią transeuropejską siecią transportową oraz poprawie powiązań komunikacyjnych wewnątrz całego omawianego makroregionu. Strategia zakłada rozwój tego obszaru w oparciu o endogeniczne zasoby, umiejętnie wspierane przez środki wspólnotowe. Ma to doprowadzić do przewyższenia zacofania gospodarczego województw Polski Wschodniej oraz podniesienia ich konkurencyjności.

4. Fundusze unijne w rozwoju Polski Wschodniej

Polska Wschodnia jako obszar o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego w Polsce i jeden z najslabiej rozwiniętych w UE kwalifikuje się w całości do otrzymania pomocy unijnej zorientowanej na najbiedniejsze regiony Unii Europejskiej (w ramach celu konwergencja). W momencie akcesji Polski do Unii Europejskiej cały kraj został zakwalifikowany do Celu 1 jako obszar słabo rozwinięty, gdyż wskaźnik PKB *per capita* w żadnym z polskich województw nie przekraczał 75% średniej UE-25. Najbogatsze województwo, mazowieckie, osiągnęło 72,8%, natomiast regiony Polski Wschodniej uplasowały się na ostatnich miejscach w rankingu, nie osiągając nawet 40% średniej unijnej⁹. Co więcej, proces konwergencji przebiega w nich wolniej niż w pozostałych regionach kraju.

W pierwszym okresie członkostwa w UE Polska otrzymała ok. 12,8 mld euro z budżetu unijnego, jednak większość środków została przekazana najbogatszym województwom (mazowieckiemu, śląskiemu, dolnośląskiemu i wielkopolskiemu). Analizowanym pięciu wschodnim województwom przypadło zaledwie niecałe 17% alokacji, z czego najwięcej otrzymało województwo lubelskie (ponad 4 mld zł), a najmniej województwa podlaskie (2,7 mld zł) i świętokrzyskie (2,6 mld zł)¹⁰. Były to środki niewystarczające do zmniejszenia luki rozwojowej Polski Wschodniej w stosunku do pozostałych województw kraju, a wręcz przeciwnie – ich nierównomierny podział jeszcze te dysproporcje powiększył.

W okresie programowania na lata 2007-2013 makroregion ten objęty został ponadregionalnym wsparciem w postaci Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013, stając się istotnym beneficjentem europejskiej polityki spójności. Dla przyspieszenia rozwoju gospodarczego Warmii, Mazur, Podlasia, Podkarpacia, Lubelszczyzny i Ziemi Świętokrzyskiej przeznaczono w ramach PO

⁹ B. Józwik, M. Sagan (red.), *Rozwój Polski Wschodniej. Ograniczenia i wyzwania*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2012, s. 47-48.

¹⁰ Tamże, s. 50.

RPW 2007-2013 ponad 2,2 mld euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Celem głównym Programu jest „przyspieszenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju¹¹”. Program ten stanowi dodatkowy element wsparcia z funduszy strukturalnych, który ma wzmocnić działanie innych programów, jak np. RPO, PO KL, PO IG, czy PO LiŚ¹². Główny cel PO RPW osiągnięty zostanie przez 6 celów szczegółowych realizowanych w ramach poszczególnych osi priorytetowych:

Cel I: Stymulowanie rozwoju konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy.

Cel II: Zwiększenie dostępu do Internetu szerokopasmowego w Polsce Wschodniej.

Cel III: Rozwój wybranych funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich.

Cel IV: Poprawa dostępności i jakości powiązań komunikacyjnych województw Polski Wschodniej.

Cel V: Zwiększenie roli zrównoważonej turystyki w gospodarczym rozwoju makroregionu.

Cel VI: Optymalizacja procesu wdrażania PO RPW.

Podział funduszy unijnych i krajowych środków publicznych na poszczególne osie priorytetowe przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Wkład wspólnotowy i krajowy w ramach osi priorytetowych PO RPW 2007-2013

Oś priorytetowa	Wkład wspólnotowy	Wkład krajowy (publiczny)	Ogółem	Udział środków na realizację osi w ogóle środków
	w EUR			w %
	1	2	3 = 1 + 2	4
I – Nowoczesna gospodarka	789 957 284	139 404 227	929 361 511	34,74
II – Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego	255 119 659	45 021 117	300 140 776	11,22
III – Wojewódzkie ośrodki wzrostu	452 621 636	79 874 407	532 496 043	19,91
IV – Infrastruktura transportowa	660 381 359	116 537 887	776 919 246	29,04
V – Zrównoważony rozwój potencjału turystycznego opartego o warunki naturalne	47 500 000	8 382 353	55 882 353	2,09
VI – Pomoc techniczna	68 213 812	12 037 732	80 251 544	3,00
Ogółem	2 273 793 750	401 257 723	2 675 051 473	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.porpw.parp.gov.pl (25.04.2013).

¹¹ Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2009, s. 8-9.

¹² Regionalne Programy Operacyjne (RPO), Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL), Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG), Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO LiŚ).

Środki z budżetu unijnego zostaną przeznaczone przede wszystkim na budowę i modernizację dróg – ponad 660 mln euro oraz rozwój infrastruktury edukacyjnej – ponad 337 mln euro¹³. Na inwestycje infrastrukturalne w wojewódzkich ośrodkach wzrostu (dotyczące głównie rozwoju miejskich systemów transportu zbiorowego, a także infrastruktury turystyki kongresowej i targowej) przeznaczono łącznie 452,6 mln euro. Kolejne 407 mln euro wydatkowane będzie na tworzenie i udostępnienie przedsiębiorcom infrastruktury umożliwiającej prowadzenie innowacyjnej działalności gospodarczej. Nakłady na infrastrukturę teleinformatyczną zaplanowaną w ramach Programu wyniosą 255 mln euro, a ok. 47,5 mln euro zainwestowanych zostanie w budowę ścieżek rowerowych i rozwój usług turystycznych. Na wdrażanie PO RPW zostanie przeznaczony także ponad 400 mln euro z publicznych środków krajowych, tj. z budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Działania realizowane w ramach PO RPW przyczyniają się niewątpliwie m.in. do rozwoju infrastruktury wspierającej działalność naukową i badawczą, poprawy warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej, rozwoju i dyfuzji przedsięwzięć innowacyjnych, podniesienia jakości kształcenia na poziomie wyższym (w szczególności w zakresie tworzenia i wykorzystania nowoczesnych technologii oraz narzędzi i technik informacyjnych), zwiększania mobilności, poziomu wiedzy i kompetencji oraz świadomości zakresu wykorzystania Internetu i korzyści z niego płynących wśród mieszkańców Polski Wschodniej zagrożonych „wykluczeniem cyfrowym”, poprawy dostępu do krajowego i międzynarodowego układu transportowego, a także wzrostu zainteresowania turystyką (zwłaszcza rowerową) uprawianą na terenie Polski Wschodniej. Poprawa atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej pięciu wschodnich województw oraz pobudzenie innowacyjności i przedsiębiorczości wśród mieszkańców wpłyną z kolei niewątpliwie na zwiększenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego tego makroregionu oraz poprawę jego konkurencyjności – co jest zgodne z założonymi celami strategicznymi.

Skuteczne zmniejszenie dysproporcji rozwojowych Polski Wschodniej w odniesieniu do pozostałych regionów UE wymaga podejmowania odpowiednich działań w dłuższym czasie, dlatego niezwykle istotny będzie podział funduszy unijnych w następnej perspektywie finansowej, obejmującej lata 2014-2020. Można spodziewać się znacznie wyższej alokacji środków zarezerwowanych dla tego makroregionu (cały obszar Polski Wschodniej nadal objęty będzie celem konwergencji, na którego realizację zarezerwowano 162,6 mld euro, a dodatkowo 926 mln euro przeznaczone zostanie na regiony peryferyjne i słabo zaludnione¹⁴).

5. Turystyka jako czynnik rozwoju regionów Polski Wschodniej

Obszar Polski Wschodniej charakteryzuje duży potencjał turystyczny, co może istotnie wpłynąć na pobudzenie jego rozwoju. Już teraz sektor turystyczny odgrywa

¹³ www.porpw.parp.gov.pl (25.04.2013).

¹⁴ B. Józwik, M. Sagan, wyd. cyt., s. 66-67.

w nim znaczącą rolę, a zgodnie z dokumentami strategicznymi dotyczącymi Polski Wschodniej będzie on nadal rozwijany w przyszłości, stając się jednym z filarów gospodarek regionalnych. Czyste środowisko naturalne i unikatowe walory przyrodnicze stanowią o dużej atrakcyjności turystycznej Polski Wschodniej. Do jej mocnych stron należą też rozwinięte wybrane branże gospodarki, osiągające sukces na rynku krajowym i międzynarodowym. Warto zwrócić uwagę, iż przy nieefektywnej strukturze gospodarki (m.in. zbyt dużym zatrudnieniu w rolnictwie) stworzenie dla wszystkich pięciu województw wspólnej oferty turystycznej obejmującej wiele form wypoczynku umożliwi aktywizację lokalnych przedsiębiorców świadczących usługi w sektorze turystycznym.

Piątą osią priorytetową realizowaną w ramach PO RPW jest zrównoważony rozwój potencjału turystycznego opartego na warunkach naturalnych, a jej główny cel to zwiększenie roli zrównoważonej turystyki w gospodarczym rozwoju makroregionu¹⁵. W jej ramach finansowane będą projekty mające na celu stworzenie podstawowej infrastruktury związanej z obsługą ruchu rowerowego w województwach Polski Wschodniej (zarówno w miastach, jak i poza nimi) oraz projekty budowy tras rowerowych, które będą finalnie tworzyły łącznie spójną całość. Realizacja kompleksowego działania na rzecz wytyczenia rowerowych tras turystycznych przyczyni się do ochrony miejsc cennych przyrodniczo przed nieskoordynowanym ruchem turystycznym. Planowane trasy rowerowe wyposażone będą w podstawową infrastrukturę towarzyszącą, jak stojaki na rowery, punkty widokowe czy wiaty postojowe. Wspierane działania w istotny sposób wpłyną na poprawę dostępności miejsc atrakcyjnych turystycznie, przy jednoczesnym zapewnieniu do nich bezpiecznego dojazdu oraz ochronie środowiska naturalnego przed wzmożonym ruchem turystycznym.

Dzięki dofinansowaniu z PO RPW w województwach Polski Wschodniej powstaje ponadregionalna trasa rowerowa licząca prawie 2 tys. km¹⁶. Ma być ona nie tylko bezpieczna i wyposażona w wymienioną wcześniej infrastrukturę towarzyszącą, ale też umożliwiać turystom dotarcie do takich obiektów, jak dworce, przystanki czy atrakcje turystyczne. Trasa ta to jeden z najambitniejszych projektów turystycznych realizowanych w Polsce w obecnym okresie programowania. Na jej realizację przeznaczono 74,7 mln euro, w tym 63,5 mln euro ze środków unijnych¹⁷. Całość ma być oddana do użytku w 2015 r., ale niektóre odcinki mają powstać jeszcze w tym roku. Budowana trasa rowerowa przyczyni się niewątpliwie do wzrostu znaczenia zrównoważonego transportu (główna trasa umożliwić ma przejazd tranzytowy, natomiast poszczególne trasy-pętle zostaną połączone) oraz umożliwi aktywizację społeczną mieszkańców regionu, w tym restrukturyzację zawodową na wsi. Stanowić też będzie impuls do dalszego rozwoju i promowania turystyki rowerowej w Polsce Wschodniej.

¹⁵ *Program Operacyjny...*, s. 102.

¹⁶ *Turystyka w Polsce Wschodniej*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012, s. 8.

¹⁷ Tamże, s. 14.

6. Zakończenie

Polska Wschodnia jest najslabiej rozwiniętym i peryferyjnym obszarem kraju oraz jednym z najslabiej rozwiniętych regionów UE, jednak dzięki pomocy unijnej oraz krajowym środkom publicznym ma szansę znacząco zwiększyć spójność gospodarczą, społeczną i przestrzenną oraz poprawić konkurencyjność gospodarek regionalnych. Waga podniesienia konkurencyjności poszczególnych województw dla rozwoju Polski Wschodniej podkreślona została w celach strategicznych wszystkich pięciu Regionalnych Programów Operacyjnych. Niewątpliwą pomocą dla zmniejszenia dystansu, jaki dzieli ten makroregion od pozostałych w UE, w okresie programowania 2007-2013 jest Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej.

Duże znaczenie dla rozwoju Polski Wschodniej ma obecnie rozwój zrównoważonej turystyki, zwłaszcza rowerowej. Nowe, bezpieczne i wyposażone w niezbędną infrastrukturę towarzyszącą trasy rowerowe, poprowadzone przez wartościowe przyrodniczo i kulturowo tereny, stworzą możliwość rozwoju turystyki specjalistycznej. Będzie to z kolei czynnikiem stymulującym dostosowywanie i rozbudowę lokalnej bazy turystycznej oraz restrukturyzację zawodową na wsi. Działania realizowane w ramach V osi priorytetowej PO RPW pozytywnie wpłyną także na rozwój małej przedsiębiorczości ze specjalnym uwzględnieniem agroturystyki. Są to jednak działania długoterminowe, wymagające znacznych nakładów finansowych, dlatego niezmiernie istotne jest ich kontynuowanie w kolejnych okresach programowania.

Literatura

- Braudel F., *Historia i trwanie*, Wydawnictwo Czytelnik, Warszawa 1969.
- Jóźwik B., Sagan M. (red.), *Rozwój Polski Wschodniej. Ograniczenia i wyzwania*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2012.
- Makiela Z. (red.), *Potencjalne metropolie ze szczególnym uwzględnieniem Polski Wschodniej*, Studia KPZK PAN, t. 75, Warszawa 2009.
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Narodowa Strategia Spójności*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2009.
- North D.C., *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge University Press, Cambridge 1990.
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2009.
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020. Broszura informacyjna*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2008.
- Turystyka w Polsce Wschodniej*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012.
- Wosiek M., *Kapitał intelektualny w rozwoju regionów Polski Wschodniej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2012.

Źródła internetowe

www.mrr.gov.pl/.

www.polskawschodnia.gov.pl/.

www.porpw.parp.gov.pl/.

SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF EASTERN POLAND – CHOSEN ASPECTS

Summary: Eastern Poland is a suburban region characterized by a low dynamic of economic development, poor development and inadequate transport infrastructure, low living standards and insufficient growth factors. To enhance the development processes in this region, The Operational Programme Development of Eastern Poland (OP DEP) was created in the programming period 2007-2013. Its main objective is: “Hastening the pace of social and economic development in Eastern Poland pursuant to the sustainable development principle”. Sustainable development of tourist potential based on natural conditions should become one of the bases of development of Eastern Poland

Keywords: Eastern Poland, socio-economic development, suburban regions, OP DEP, tourism.